

THE ROLE OF TRADE UNIONS IN DISASTERS INTERNATIONALLY AND IN TURKEY

Habibe Höçük KÖYLÜ*

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet ve İnsani Yardım Yönetimi, habibeilkyardim@gmail.com, Orcid: 0009-0003-4112-2856

Received Date: 19.07.2025 Revised Date: 19.08.2025 Accepted Date: 05.09.2025

Copyright © 2025 Habibe Höçük KÖYLÜ. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Disasters are events that deeply disrupt the social, economic, and environmental structures of societies. Such events significantly affect the workforce and working life, further emphasizing the importance of trade unions. Trade unions not only advocate for workers' rights but also actively participate in disaster management processes, contributing to the strengthening of social solidarity. This study aims to comprehensively examine the roles undertaken by trade unions at the international level and in Turkey in the face of disasters. Disasters often lead to problems far beyond what the affected region or country can handle with its own resources. This situation necessitates international support for countries to address the damages caused by disasters. Globally, various international organizations stand out in responding to disasters. While some of these organizations focus on social aid and service activities related to disasters, others, despite having different primary objectives, also engage in disaster-related efforts. This study will address the activities of international organizations and trade unions in Turkey regarding disasters.

Keywords: Disasters, Social Services, Social Aid

ULUSLARARASI ALANDAKİ VE TÜRKİYE'DEKİ SENDİKALARIN AFETLERDEKİ ROLÜ

ÖZET

Afetler, toplumların sosyal, ekonomik ve çevresel yapısını derinden sarsan olaylardır. Bu tür olaylar, iş gücünü ve çalışma yaşamını ciddi şekilde etkileyerek sendikaların önemini daha da artırmaktadır. Sendikalar, yalnızca çalışanların haklarını savunmakla kalmayıp, aynı zamanda afet yönetimi süreçlerinde aktif bir şekilde yer alarak toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu çalışma, uluslararası düzeydeki ve Türkiye'deki sendikaların afetler karşısında üstlendikleri rolleri kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Afetler, genellikle meydana geldikleri bölgenin veya ülkenin kendi kaynaklarıyla üstesinden gelebileceğinden çok daha büyük sorunlara yol açmaktadır. Bu durum, ülkelerin afet sonrası oluşan zararları giderebilmek için uluslararası desteğe ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Dünya genelinde, afetlere müdahale konusunda öne çıkan çeşitli uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşların bir kısmı, afetlere yönelik sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerine odaklanırken, bazıları ise temel kuruluş amaçları farklı olmasına rağmen afetlere yönelik çalışmalar da yapmaktadır. Bu çalışmada, uluslararası kuruluşların ve Türkiye'deki sendikaların afetlerle ilgili faaliyetleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afetler, Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım

1. GİRİŞ

Doğal ya da insan kaynaklı nedenlerden ortaya çıkan afetler, başta fiziksel olmak üzere ekonomik ve sosyal boyutlarda ortak sonuçlar doğurmakta ve bu sonuçlar, afetin şiddetine bağlı olarak uluslararası yardımlar olmaksızın giderilemeyecek düzeylere ulaşabilmektedir. Afetler, toplumların sosyal, ekonomik ve çevresel yapısını derinden etkileyen, ani ve yıkıcı olaylar olarak yalnızca bireylerin yaşamlarını değil, aynı zamanda çalışma hayatını ve iş gücünü de tehdit eden ciddi sorunlara yol açmaktadır. Deprem, sel, yangın gibi doğal afetler ile endüstriyel kazalar gibi insan kaynaklı afetler, iş yerlerinde güvenlik, istihdam ve işçi hakları gibi alanlarda önemli problemlere neden olmaktadır. Bu kapsamda sendikalar, afetlerin etkilerini hafifletmek, çalışanların haklarını korumak ve kriz yönetiminde aktif bir rol üstlenmek amacıyla önemli bir aktör olarak ön plana çıkmaktadır. Sendikaların bu süreçteki misyonu, yalnızca işçi haklarını savunmakla sınırlı olmayıp, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir sosyal sorumluluk anlayışını da içermektedir.

Uluslararası sendikalar, afet yönetimi süreçlerinde küresel dayanışmayı tesis etmek, mağdur işçilerin haklarını korumak ve hükümetler üzerinde baskı oluşturmak gibi stratejik görevler üstlenmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) ve Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) gibi kuruluşlar, afetler sırasında ve sonrasında işçi haklarının korunması, iş sağlığı ve güvenliği standartlarının geliştirilmesi ve yeniden yapılanma süreçlerine katkı sağlanması gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, yalnızca kriz anında müdahaleler gerçekleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda afetlere hazırlık aşamasında eğitim ve farkındalık çalışmalarını destekleyerek proaktif bir yaklaşım sergilemektedir.

Türkiye özelinde ise sendikalar, ülkenin deprem, sel ve diğer doğal afetlere açık coğrafi yapısı nedeniyle afet yönetimi süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Ancak Türkiye'deki sendikaların afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde yeterince etkin olmadığı ve bu alandaki çalışmalarının geliştirilmesi gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir. Türkiye'deki sendikalar, afet bilinci oluşturma, iş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanmasını teşvik etme, afet sonrası işçi haklarını koruma ve yeniden yapılanma süreçlerinde iş güvencesini sağlama gibi görevler üstlenmektedir. Bu bağlamda DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) gibi büyük sendikal yapıların bu alandaki çalışmaları dikkat çekmektedir.

Bu akademik çalışma, uluslararası düzeydeki ve Türkiye'deki sendikaların afet yönetimindeki rollerini detaylı bir şekilde incelemeyi, bu süreçte karşılaşılan zorlukları ve çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada sendikaların afet yönetimindeki rollerine üç temel başlık altında odaklanılacaktır: afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme. Ayrıca, uluslararası sendikaların küresel ölçekteki faaliyetleri ile Türkiye'deki sendikaların yerel düzeydeki uygulamaları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınacaktır. Sendikaların afet yönetimindeki etkinliğini artırmak için öneriler sunulacak ve bu alandaki mevcut literatüre katkı sağlanacaktır. Bu giriş bölümü, sendikaların afet yönetimindeki önemine ilişkin genel bir çerçeve sunarak, konunun neden kritik bir araştırma alanı olduğunu açıklamayı hedeflemektedir.

Dünya genelinde, afetlere yönelik yardım çalışmalarında önemli bir yere sahip olan kuruluşlar bulunmaktadır. Çalışmada bu kuruluşlardan öne çıkanlara yer verilecek olup, bunlardan ilki Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA) gibi Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluşlardır. Ayrıca, kuruluş amacı itibarıyla askeri bir organizasyon olan ancak barış zamanlarında afetlere yönelik

çalışmalar yürüten Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) da incelenecektir. Son olarak Uluslararası Kızılây ve Kızılhaç Hareketi'nin afetlere yönelik gerçekleştirdiği sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerine değinilecektir. Sivil toplum örgütleri ise bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Afetlerin toplumsal ve ekonomik etkilerinin giderek arttığı günümüz koşullarında sendikaların bu süreçteki rollerini anlamak ve geliştirmek, hem çalışma hayatının sürdürülebilirliği hem de toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda sendikalar, yalnızca işçi haklarının savunucusu değil, aynı zamanda kriz yönetiminde proaktif bir rol üstlenen aktörler olarak değerlendirilmelidir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sendikacılık: Doğuşu Ve Tanımı

2.1.1. Sendikacılığın Doğuşu

“Sendika” teriminin kökeni, oldukça eski dönemlere uzanmaktadır. Antik Yunan ve Roma hukukunda “Syndic” kelimesi, birliğin (sitenin) temsilciliğini üstlenen kişileri ifade etmek için kullanılmıştır. “Syndicat” ise bu temsilcilerin görev ve sorumluluklarını tanımlamak için tercih edilmiştir. Günümüzde Fransa, İtalya ve İspanya hukuk sistemlerinde “syndicat”, “sindicato” ve “sindacato” gibi birbirine yakın anlamlar taşıyan terimler, meslek örgütlerini ifade etmek için kullanılmaktadır (Turan, 1979: 8). “Syndic” kelimesinin görevlerini yerine getirdiği yapıya ise “Sendika Odası” adı verilmiştir. Sanayi hayatının gelişmesiyle işçi sınıfının sorunlarının daha belirgin hale gelmesi sonucunda, bu tür örgütlenmeler Fransızca’dan dilimize geçen “sendika” kelimesiyle anılmaya başlanmıştır.

Türkçe kaynaklarda “sendika” kelimesine ilk kez 1900 yılında yayımlanan *Kamus-ı Türki* adlı eserde yer verilmiştir. Türkiye’de 4688 sayılı Kamu Görevlileri ve Sendikaları Kanunu’na göre, sendika, “Kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacıyla oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar” olarak tanımlanmıştır (Duran, 2020: 5). Ayrıca, 1982 Anayasası’nın 51. maddesinde ise sendikalar, “Çalışanlar ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacıyla önceden izin almaksızın oluşturdukları kuruluşlar ve üst kuruluşlar” şeklinde ifade edilmiştir (Çaltak, 2019: 5).

Sendika kavramı, İngiltere, ABD ve Almanya gibi ülkelerde yalnızca işçi örgütlerini ifade etmek için kullanılırken; Fransa ve Türkiye gibi ülkelerde hem işçi hem de işveren örgütlerini kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

Sanayi Devrimi ve sonrasında fabrikaların yaygınlaşması, teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve üretim süreçlerine makinelerin daha fazla dahil olması, üretim sistemlerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Fransız Devrimi’nin etkisiyle ortaya çıkan ve “Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” şeklinde ifade edilen klasik liberal ekonomi anlayışı, el işçiliğinden kitlesel fabrika üretimine geçişi hızlandırmıştır. Bu dönüşüm, lonca sisteminin sona ermesine neden olmuş ve üretim süreçlerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır (Talas, 2009: 3).

Bu yeni üretim düzeni, bağımsız üreticilerin yerini, yalnızca ücret karşılığında çalışan ve üretim araçlarına ya da ürettikleri ürünlere sahip olmayan geniş bir işçi sınıfına bırakmıştır. Loncaların ortadan kalkmasıyla birlikte usta ve kalfalar da birer emekçi konumuna düşmüştür. Sanayileşme hareketi, vasıflı iş gücünü küçük zanaatkârlardan sağlarken, vasıfsız iş gücü ise kırsal alanlardan kentlere göç eden bireylerden temin edilmiştir. Böylece yeni bir sanayi işçi sınıfı ortaya çıkmıştır (Ekin, 1994: 10).

Sanayi Devrimi’nin beraberinde getirdiği liberal ekonomi anlayışı, çalışma hayatında ve koşullarında ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde iş sağlığı ve

güvenliği ile geçim düzeyi açısından son derece kötü ve insan gücünü aşan şartlar yaygınlaşmıştır (Şenkal, 1999: 18). İş kazaları ve meslek hastalıklarının artması, kadın, çocuk ve genç işçilerin sayısındaki hızlı yükseliş, çalışma koşullarını daha da ağırlaştırmıştır. Bunun yanı sıra yetişkin erkek işçi oranında ciddi bir işsizlik sorunu ortaya çıkmış; işçilerin yoksulluğu ile işverenlerin sermaye birikimi arasındaki uçurum, ekonomik dengesizlikleri derinleştirmiştir (Uçkan, Kağnıcıoğlu, 2004: 94).

Fabrikalarda zor koşullar altında çalışan işçilerin, bu olumsuz çalışma düzenine karşı başlattıkları dayanışma girişimleri, kısa sürede organize bir işçi hareketine dönüşmüştür. İlk dayanışma örnekleri, özellikle sanayi devrimi öncesinde bir zanaata ya da mesleğe sahip olan vasıflı işçiler arasında ortaya çıkmıştır. Bu işçiler, bireysel rekabet yerine birlikte hareket etmeyi tercih etmişlerdir (As, 2010: 1).

Kitlesel üretim ve toplu çalıştırma sistemine karşı, emeğin sömürülmesine tepki olarak doğan sendikacılık hareketi, Sanayi Devrimi'nin ve kapitalizmin ilk olarak geliştiği İngiltere'de ortaya çıkmıştır (Benli, 1997: 7).

İlk sendikal örgütlenmeler, genellikle belirli bir mesleğe ya da zanaata sahip olan vasıflı işçileri kapsayan meslek sendikacılığı şeklinde gerçekleşmiştir. Ortaçağ'ın lonca geleneğinden gelen meslek dayanışmasını yansıtan bu tür örgütlenmeler, vasıflı işçilerin kötü çalışma koşullarına direnebilmesini sağlamıştır. Vasıflı işçilerin sürekli aidat ödeyebilecek maddi güce sahip olmaları ve işverenlere kabul ettirdikleri “kapalı işletme” gibi uygulamalar, bu örgütlenmelere avantaj sağlamıştır (As, 2010: 6).

2.1.2. Sendika Tanımı

Sendikalar, çalışma hayatının taraflarından olan işçi ve işverenlerin, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal haklarını koruma, geliştirme ve aralarındaki uyuşmazlıkları kamu yararını gözeterek çözme amacıyla serbestçe kurdukları bağımsız özel hukuk tüzel kişilikleri olarak tanımlanabilir (As, 2010: 6). Genel anlamda sendika, “işçi ve işverenlerin, çalışma hayatındaki çıkarlarını ortak bir şekilde gerçekleştirmek ve bu amaç doğrultusunda birleşmek için oluşturdukları örgütlenmeler” şeklinde ifade edilmektedir (As, 2010: 6).

Emeği karşılığında yaşamını sürdüren her ücretli birey, sendikalar açısından işçi olarak kabul edilmektedir. Sendikalı olabilecek nitelikteki çalışanlar arasında herhangi bir ayırım yapılmaması gerektiği gibi, sendika üyesi olmayan bireyleri sendikalı yapma çabası da sendikaların temel görevlerinden biridir. Bu bağlamda sendikalar, üyeliklerini artırmak için sürekli faaliyet göstermektedir. Sendikaların temel amacı, çalışanların ortak çıkarlarını savunmak, sorunlarını çözmek ve bu hedefler doğrultusunda mücadele etmektir. Bu durum sendikaları mücadeleci bir örgüt yapısına dönüştürmektedir. Örneğin, 1857 yılında New York'ta 40.000 dokuma işçisi kadın, daha kısa çalışma saatleri ve insanca iş koşulları talebiyle greve başlamıştır. Bu grev sırasında bazı işçiler hayatını kaybetmiş olsa da, kadın çalışanların mücadelesi başarıyla sonuçlanmıştır (Yıldız, 2024: 12).

Çalışan birey, sorunlarının kaynağını genellikle işveren olarak görmektedir. Ancak sınıf bilinci geliştiren bir çalışan, problemlerinin temelinde sermaye sahiplerinin sınıfının bulunduğunu fark etmektedir. Meslek sendikacılığı veya işyeri sendikacılığı, bu noktada sınıf sendikacılığı anlayışından ayrılmaktadır. Bu tür sendikalar, yalnızca belirli bir meslek grubunun ya da işyerindeki çalışanların çıkarlarını öncelikli hale getirirken, diğer grupların menfaatlerini ikinci plana atmaktadır. Ancak sendikacılığın zamanla bölgesel birlikler veya federasyonlar aracılığıyla daha geniş bir organizasyona dönüşmesi, sınıfın büyük bir kesiminin çıkarlarına odaklanan bir mücadele anlayışını ortaya koymaktadır. Mezhep veya etnik köken temelli bir sınıf sendikacılığı mümkün değildir; sınıf sendikacılığı bu tür ayrımların önüne geçmektedir (Koç, 2003: 150-151).

Sınıf sendikacılığı, işçi sınıfının tamamının sorunlarıyla ilgilenerek sınıf bilincini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, yalnızca sendika üyelerinin değil, tüm alt grupların sorunlarının çözümünü, sınıfın genel problemlerinin ele alınmasıyla sağlamaktadır.

Sendikalar, üyelerinin haklarını savunmanın yanı sıra, onların gelişimini destekleme ve özgürlüklerini sağlayabilme açısından toplumsal bir örgüt olarak değerlendirilmektedir. Çalışanlar, toplumun büyük bir kısmını oluşturduğundan, sendikaların toplumdan izole bir yapı olması düşünülemez. Çalışanların yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirme, toplumsal olaylara tepki gösterme, demokrasiye katkı sağlama gibi amaçlar doğrultusunda sendikalar, çağdaş birer örgüt olma özelliği taşımaktadır. Sendikaların sahip olduğu ilkeler, tarihsel deneyimlerinden kaynaklanmaktadır. Her sendikanın ilkeleri farklılık gösterebileceği gibi, ilkesiz bir sendika düşünülemez (Yıldız, 2024: 14).

Sendika kavramı, Almanya, İngiltere ve ABD gibi ülkelerde işçilerin örgütlenmelerini ifade ederken; Fransa ve Türkiye gibi ülkelerde işçi ve işveren örgütlerini birlikte kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Ancak genel anlamda, işçi sendikacılığı daha fazla önem taşımakta ve sendika denildiğinde işçilerin oluşturduğu örgütler anlaşılmaktadır. İngiltere’de sendika kavramı, belirli bir şehir veya bölgedeki çalışanların çıkarlarını korumak amacıyla kalfaların bir araya gelerek oluşturduğu dostluk örgütlerinin faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmıştır (Mahiroğulları, 2005: 11-15).

Türkiye’deki çalışma mevzuatına göre sendika, çalışanların (işçilerin ve kamu görevlilerinin) ve işverenlerin, çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik, mesleki ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla serbestçe kurup üye olabildiği, kuruluş ve işleyişinde demokratik esasların hâkim olduğu, bağımsız özel hukuk tüzel kişilikleri olarak tanımlanmaktadır (Akyiğit, 2007: 246).

Sendikal faaliyetler, ülkeden ülkeye farklılık gösteren süreçler ve şekillerde yasallık kazanmıştır. Sanayi Devrimi sonrasında Batı ülkelerinde yaşanan liberal ekonomi döneminde, sendikalar kendilerini taraf olarak kabul ettirmek için uzun yıllar mücadele etmek zorunda kalmıştır. Günümüzde sanayileşmesini tamamlamış Batı ülkelerinde sendikal hareketin yasal bir çerçeveye oturması, 19. yüzyılın sonlarında koalisyon yasalarının kaldırılmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu süreç, sendikacılığın doğuş ve tanınma dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu iki dönemin ardından bir geçiş süreci yaşanmış ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde sendikalar, kuruluş dönemlerini tamamlamıştır (Mahiroğulları, 2005: 18-30).

20. yüzyıldan itibaren kitlesel üretime geçişle birlikte sanayileşmesini tamamlayan Batı ülkelerinde, bağımlı çalışanların sayısı artış göstermiştir. Amerika’da kurumsal ekonomi ve Avrupa’da Keynesçi ekonomi anlayışı, klasik liberal ekonomik düşüncenin yerini almıştır. Çalışanların ve sendikaların siyasal ve sosyo-ekonomik önemi, 1929 ekonomik krizinin etkisiyle daha da artmıştır (Mahiroğulları, 2005: 31-32).

2.1.3. Dünyada Sendikacılık

Sendikalar, çalışanların haklarını koruma, çalışma koşullarını iyileştirme ve sosyo-ekonomik ile siyasal gelişmelere katkı sağlama açısından önemli bir role sahiptir. İşverenlerle yapılan toplu sözleşmeler aracılığıyla çalışma saatleri, iş güvenliği, ücretler ve sağlık gibi temel konularda uzlaşma sağlanması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda sendikalar, üyelerinin haklarını savunmak için işverenlerle müzakere süreçlerini yürütmekte ve gerektiğinde grev gibi kolektif eylemler organize etmektedir. Bunun yanı sıra sendikalar, üyelerine dayanışma, eğitim, danışmanlık ve hukuki destek gibi çeşitli hizmetler de sunmaktadır.

Sendikaların faaliyetleri yalnızca çalışma hayatıyla sınırlı kalmamakta; demokratikleşme, sosyal adalet, insan hakları ve barış gibi evrensel değerlerin korunması ve

yaygınlaştırılması açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda sendikalar, ulusal ve uluslararası düzeyde diğer sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak bu değerlerin hayata geçirilmesine katkıda bulunmaktadır (Yıldız, 2024: 15).

Dünya genelinde sendikaların üyelerine sunduğu hizmetler çeşitlilik göstermektedir. Bu hizmetler temel olarak, üyelerin çalışma koşullarını iyileştirmek, haklarını korumak ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla şekillendirilmiştir.

2.1.3.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Sendikacılık

Amerika Birleşik Devletleri'nde işçi sınıfı bilincinin yeterince gelişmemiş olması nedeniyle sendikaların, işçi sınıfı bilinci temelinde hareket eden bağımsız bir politika izleyemediği söylenebilir. Çalışanların sendikalaşma oranı, Avrupa'daki sendikalaşma oranlarına kıyasla oldukça düşüktür. Sendikacılığın örgütsel yapısındaki dağınıklık, toplu iş sözleşmelerinin genellikle iş yeri bazında yapılmasına yol açmıştır. Beyaz ve mavi yakalı çalışan grupları ile siyahi ve beyazlardan oluşan etnik gruplar arasında dayanışma ruhunun eksikliği, işçi sınıfı bilincinin oluşmadığını açıkça göstermektedir (Işıklı, 2005: 232).

Amerika'da işverenlerin sert tutumları da sendikal örgütlenmenin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Örneğin, işverenler, çalışanlara "Yellow Dog" adı verilen ve sendikalara üye olmama şartını içeren iş sözleşmeleri uygulamaktaydılar (Baydar, 2011: 31). Ayrıca, çalışanların herhangi bir eylemde ortak hareket etmesi de yasalara aykırı kabul edilmiştir. Bu durum, sendikaların kurulmasının önünde ciddi bir hukuki engel olarak ortaya çıkmıştır. Ancak 1935 yılında Wagner Act'ın yürürlüğe girmesiyle, çalışanların yoğun mücadeleleri sonucu sendikal hakları tanıyan düzenlemeler yasada yer almış ve sendikal hareket üzerindeki hukuki baskıların hafifletilmesi yönünde önemli gelişmeler sağlanmıştır (Işıklı, 2005: 243).

1930'lu yıllarda sendikal hareketin gösterdiği ilerleme, toplu pazarlık mekanizmasının güçlenmesine, yeni kurumların oluşmasına, sendika üyeliklerinin artmasına ve sendikaların etkinlik kazanmasına zemin hazırlamıştır (Turner, 2002: 11). Ancak 1946'da Cumhuriyetçilerin ağırlıkta olduğu muhafazakâr bir yönetimin seçilmesiyle birlikte sermayedarların çalışanlar üzerindeki baskısı yeni bir boyut kazanmıştır. 1947 yılında çıkarılan Taft-Hartley Kanunu ile sendikaların hakları çeşitli alanlarda sınırlandırılmış, sendikaların siyasi içerikli tutum ve eylemleri konusunda yasaklayıcı düzenlemeler getirilmiştir. Avrupa'daki sendikalardan farklı olarak, Amerika'daki sendika yönetimlerinin sürekli aynı grupların elinde bulunması, sendika liderleri ile temsil ettikleri çalışanlar arasındaki gelir farkının dikkat çekici boyutlara ulaşmasına neden olmuştur. Bu durum, sendikaların toplumsal bir rol üstlenmekten ziyade kazanç odaklı bir yapıya dönüşmesine yol açmıştır (Işıklı, 2005: 243-247).

1968 yılında siyah sağlık çalışanlarının grevini desteklediği sırada Martin Luther King'in öldürülmesi, 1970'lerin başında sendikal davranışların vatandaş hakları hareketiyle güç kazanmasını sağlamıştır. Ancak sendikal hareketin vatandaş hakları yasasının meclisten geçmesini desteklemesine rağmen, sendika yönetimlerinin büyük çoğunluğunun statükoyu savunması, sendikal örgütlenmede değişim ve ilerleme potansiyelini olumsuz etkilemiştir (Turner, 2002: 13-14).

Amerika'da sendikalar ile hükümetler arasındaki iş birliği, uluslararası politikalar bağlamında kendini göstermiştir. Her iki tarafın, Amerika'nın küresel gücünü koruma ve pekiştirme amacıyla tüm imkanlarını seferber ettiği görülmektedir. 1. Dünya Savaşı sırasında Amerikan sendikalarının dış politika meselelerinde hükümeti desteklediği ilk örnekler yaşanmıştır. Amerika, Fransa ve İngiltere'nin yanında Almanya'ya karşı savaşa katıldığında, sendikalar hükümete yardımcı olabilmek adına grev hakkını dahi göz ardı ederek işverenlerin istismarına zemin hazırlamıştır (Yıldız, 2024: 17).

Kapitalist sistemin önde gelen ülkelerinden biri olan Amerika’da sendikaların, işçi sınıfı bilinci ve özgürlük temelli bir politika izlemediği açıkça görülmektedir. Bir yandan işçi sınıfının temel haklarından ödün vererek hükümetin dış politikalarını desteklemesi, diğer yandan hükümet politikaları ve yasal düzenlemeler nedeniyle özgür bir sendikacılık anlayışının var olamaması, Amerika’daki sendikacılığın temel sorunlarını ortaya koymaktadır.

2.1.3.2. İngiltere’de Sendikacılık

Avrupa’da kapitalizmin egemenliğini ilan ederek güçlenmesi, tarihsel süreçte karşıtı gibi görünen işçi sınıfının da ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Kapitalist üretim ilişkilerinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan bu durum, ilk olarak Avrupa’daki çalışanların örgütlenme çabalarında kendini göstermiştir (Işık, 1995: 34). Sanayi Devrimi ile birlikte İngiltere’de şekillenmeye başlayan toplumsal sınıflaşma, sendikalaşmanın temellerini oluşturarak giderek olgunlaşmıştır (Işıklı, 2005: 127). Sanayi Devrimi’nin yarattığı teknik, yapısal ve biçimsel dönüşümler, üretim araçlarının sahipliği ile emeğin ayrışmasına yol açmıştır. Bu dönüşüm, üretim süreçlerinin yanı sıra toplumun diğer birçok alanında değişimlere neden olmuş ve sendikal hareketin temelini atan gelişmeleri beraberinde getirmiştir (Işıklı, 2005: 127-128).

İngiltere’de yerel yönetimlerin çalışanların örgütlenmesini engellemek adına getirdiği çeşitli kısıtlamalar, işçilerin örgütlenme çabalarını durdurmayı başaramamıştır. 1832 yılında yürürlüğe giren reform yasasıyla çalışanlar siyasal haklarını yeniden kazanmıştır. 1833 yılında sosyalizm temelli bir yapılanma olan Genel Emek Sendikası faaliyetlerine başlamıştır. İngiliz işçi sınıfı, sahip olduğu örgütsel deneyim ve mücadele gücü sayesinde çalışma saatlerini 10 saate indirmeyi başarmıştır (Işık, 1995: 36).

19. yüzyılın ilk yarısında İngiliz işçi hareketi, sendikacılık, Chartizm ve Owenizm olmak üzere üç farklı biçimde kendini göstermiştir. Ortaya çıkış nedenleri benzer olmasına rağmen, bu hareketler hitap ettikleri kitleler açısından belirgin farklılıklar taşımaktadır. Ayrıca, uyguladıkları stratejiler, ulaşmayı hedefledikleri amaçlar ve nitelikleri bakımından da birbirlerinden ayrılmaktadırlar. İngiltere’de sosyalizmin ilk örneği olan Owenizm hareketi, kurucusu Robert Owen’in adını taşımaktadır ve ütopyacı bir yapıya sahiptir. Owen, işçilerin sorunlarının çözümüne odaklanmış, ancak işçi sınıfından aktif bir mücadele beklentisi içinde olmamıştır. Siyasi eylemlere karşı çıkan Owen, barışçıl bir genel grevle yeni bir toplumsal düzen oluşturmayı ve bu yolla kapitalist sisteme meydan okumayı hedeflemiştir. Ancak sınıf çatışması, kısmi grev ya da başkaldırma gibi yöntemleri benimsememiştir. 1834 yılında Owen’in bir süre başkanlığını yaptığı Grand Union hareketinin başarısız olması, Owenizm’in de sona ermesine yol açmıştır (Işıklı, 2005: 138-140).

1830’lu yıllarda ortaya çıkan Chartizm hareketi ise, burjuvazinin aristokrasiyle birlikte ülke yönetimindeki etkisini paylaşmasına karşı bir tepki olarak gelişmiştir. Genel oy hakkı talebi ve sınıfsal siyasi ağırlığını hissettirme amacıyla ortaya çıkan Chartizm, aynı zamanda burjuva demokratik isteklerin işçi sınıfının gücüyle elde edilmesini hedefleyen bir hareket olarak dikkat çekmektedir (Yaraşır, 2004: 31).

Son yıllarda İngiltere’de sendikalar, üye sayılarını artırmak ya da mevcut örgütlülüğü korumak amacıyla işverenlerle toplumsal ortaklık anlaşmaları yapmayı tercih etmektedir. Bazı şirketlerde bu tür anlaşmalar, örgütlenme oranlarını artırmıştır. Bunun yanı sıra, bazı işverenlerin sendikasızlaştırma politikalarının çalışanlardan tepki çekerek üretimi olumsuz etkilemesini önlemek için bu tür anlaşmalara yöneldiği görülmektedir. İşçi Partisi hükümeti ve sendikaların merkezi örgütleri de bu tür anlaşmaları desteklemektedir (Yıldız, 2024: 19-20).

2.1.3.3. Almanya'da Sendikacılık

Sanayi devrimini yaşayan ülkelerde işçi hareketlerinin modernleşmesi, özellikle İngiltere ve Fransa'da hızla devam ederken, Almanya bu süreçte daha sonra dahil olmuştur. Ancak Almanya'daki işçi hareketleri, Alman birliğinin kurulmasından önce, Prusya İmparatorluğu döneminde ortaya çıkmıştır (Aydoğanoglu, 2010: 50-51). Alman tarihine bakıldığında, 1844 yılında Silezya'daki dokuma işçileri tarafından gerçekleştirilen mücadele, bağımsız ve kitlesel bir işçi sınıfı hareketi olarak dikkat çekmektedir.

İşçilerin kötü çalışma koşulları, yaşam standartlarının da dayanılmaz bir hale gelmesine neden olmuştur. Bu durum karşısında 4 Haziran 1844'te işçiler, mahallelerinden çıkarak örgütlü bir yürüyüş başlatmışlardır. Sermaye sahiplerinin evlerine saldırılarda bulunmuş, ardından çalıştıkları fabrikalara giderek üretim araçlarını tahrip etmişlerdir. Bir gün sonra, 5 Haziran'da binlerce dokuma işçisi ortak bir eylem gerçekleştirmiş, ancak bu eylem Prusya askerlerinin ateş açmasıyla kanlı bir şekilde bastırılmış ve 11 işçi hayatını kaybetmiştir. Silezya'daki bu ayaklanmanın duyulmasının ardından, dokuma işçilerinin yoğun olduğu diğer bölgelerde de eylemler başlamış, ancak bu girişimler Prusya askeri birlikleri tarafından daha olgunlaşmadan bastırılmıştır (Aydoğanoglu, 2010: 52).

Almanya'da sanayileşmenin 19. yüzyılın sonlarına doğru hız kazanması, işçi sınıfının ve işçi hareketlerinin de gelişmesini sağlamıştır. Ekonomik koşulların iyileşmesi, işçilerin özgüven kazanmalarına ve kendi güçlerini fark etmelerine yol açmıştır. Bu özgüvenin sonucu olarak, Alman siyasetinde Sosyal Demokrat Parti (SPD) önemli bir güç haline gelmiştir (Yaraşır, 2004: 117).

Sosyal Demokrat Parti, o dönemde Almanya'daki en büyük işçi hareketi örgütü olarak öne çıkmıştır. 1905 yılında 500.000 olan üye sayısı, I. Dünya Savaşı'na gelindiğinde yaklaşık 1 milyona ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, ülkedeki diğer sendikalara üye olan işçilerin sayısı 2,5 milyonu bulmuştur. Bu rakamlar, o dönemde Almanya'daki iş gücünün dörtte birinin sendikalı olduğunu göstermektedir (Yıldız, 2024: 21).

I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Alman hükümeti, vatan savunması bahanesiyle sendikaları savaş planlarına dahil etmiştir. Sendikal hareketin liderleri ve sosyal demokratların önde gelen isimlerinin desteğiyle sendikalar, hükümetin savaş politikalarına destek verme kararı almış ve bu durum işçi hareketinde ciddi bir parçalanmaya neden olmuştur (Aydoğanoglu, 2010: 56). Ancak Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in liderliğinde, 1 Mayıs 1916'da bir grup enternasyonalist savaşa karşı bir mücadele başlatmıştır. Bu mücadele sonucunda Liebknecht tutuklanmış ve 2,5 yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştır. Daha sonra 55.000 kişinin katılımıyla büyük bir siyasi grev düzenlenmiştir. 1917 yılının Nisan ayında ise 200.000'den fazla metal işçisi, geniş çaplı ve siyasi içerikli bir grev organize etmiştir. Bu büyük işçi hareketinin ardından, Almanya'da ilk işçi konseyi kurulmuştur (Yaraşır, 2004: 125).

I. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'da sosyalizmin etkisi artmış ve bu durum işçi sendikalarını da derinden etkilemiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında ikiye bölünen Almanya'da, Doğu Almanya'daki işçi hareketleri Sovyetler Birliği'nin etkisi altında gelişirken, Batı Almanya'daki işçi hareketleri ABD'nin denetim ve gözetimi altında şekillenmiştir. Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinin ardından sendikalar da birleşmiş, bu durum sendikalı işçi oranında bir artışa yol açmıştır. Ancak Doğu Almanya'da gerçekleştirilen özelleştirmeler ve iş yerlerinin kapanması nedeniyle 1991-1998 yılları arasında sendikalar ciddi bir üye kaybı yaşamıştır. Günümüzde Almanya'daki sendikal faaliyetler, daha çok halkla ilişkiler ve kamuoyuna yönelik kampanyalar yoluyla yürütülmektedir. Sendikaların, üye sayılarını artırmak için bu tür faaliyetlere ağırlık verdiği gözlemlenmektedir (Yıldız, 2024: 21).

2.1.4. Türkiye’de Sendikacılık ve Sendikal Faaliyetler

Türkiye’de sendikacılığın kökenleri, 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. İlk sendikal hareketlerden biri, 1871 yılında İstanbul’da kurulan Ameleperver Cemiyeti’dir. Bu cemiyetin ardından, 1872 yılında tersane işçilerinin düzenlediği grev, Türkiye’de sendikal hareketin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ancak bazı kaynaklar, Türkiye’de sendikacılığın başlangıcını 1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle ilişkilendirmektedir. Bu dönemde, farklı meslek gruplarından işçiler, çeşitli dernekler ve cemiyetler kurarak hak arayışına yönelmişlerdir. Cumhuriyetin ilanından sonra, 1936 yılında çıkarılan İş Kanunu ile sendikalara yasal bir statü kazandırılmıştır. 1946 yılında çok partili hayata geçişle birlikte, sendikalar siyasi partilerle ilişkiler kurmaya başlamıştır. 1952 yılında Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) kurulmuş, 1960’lı yıllarda ise sendikaların sayısı ve etkisi artmıştır. Bu dönemde, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) 1963 yılında faaliyetlerine başlamıştır. 1970’li yıllarda sendikaların siyasi mücadeleleri artmış, ancak 1980 askeri darbesiyle sendikalar ciddi baskılarla karşılaşmış ve faaliyetleri büyük ölçüde kısıtlanmıştır. 1982 Anayasası’nın 51. maddesi ile sendikacılık anayasal güvence altına alınmış, 1983 yılında sivil yönetime geçilmesiyle sendikalar yeniden örgütlenmeye başlamıştır. 1990’lı yıllarda sendikaların üye sayısında düşüşler yaşanmış, 2000’li yıllarda ise küreselleşme, neoliberal politikalar ve teknolojik dönüşümler gibi yeni zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Bugün Türkiye’de sendikalar, işçilerin haklarını savunmanın yanı sıra, toplumun demokratikleşmesine katkıda bulunma açısından önemli bir role sahiptir (Yıldız, 2024: 22).

Türkiye’de sendikalar, işçilerin ya da işverenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla, yasal çerçevede kurulan örgütlerdir (Yıldız, 2024: 22).

Sendikaların faaliyetlerini ele aldığımızda, temel amaçlarının işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmek, ücret ve sosyal haklarını korumak, mesleki eğitim ve dayanışmayı artırmak olduğunu görmekteyiz. Sendikalar, işverenlerle toplu iş sözleşmeleri yaparak işçilerin ücret, çalışma saatleri, izin, sağlık ve güvenlik gibi konulardaki taleplerini dile getirmektedir. Örneğin, asgari ücret artışı, kıdem tazminatının korunması ve grev hakkının kullanılması gibi konular sendikaların temel faaliyet alanları arasında yer almaktadır. Ayrıca, sendikalar işçilerin mesleki gelişimine katkıda bulunmak amacıyla eğitim ve seminerler düzenlemekte, sosyal ve kültürel etkinlikler organize etmekte, işsizlik ve yoksullukla mücadele etmektedir. Bunun yanında, uluslararası işçi örgütleriyle işbirliği yaparak kendilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Sendikaların bu faaliyetleri, demokratik bir toplumun oluşumuna ve iş barışının sağlanmasına önemli katkılar sunmaktadır (Yıldız, 2024: 22-23).

Sendikalar, işverenlerle toplu sözleşmeler yaparak ücret, çalışma saatleri, sağlık ve güvenlik gibi konularda işçilerin haklarını savunmaya çalışmaktadır. Örneğin, 2019 yılında Türkiye’de yapılan toplu iş sözleşmeleri sonucunda, işçilerin ortalama maaşlarında %21,5 oranında bir artış sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, sendikalar üyelerine hukuki destek, danışmanlık ve eğitim gibi hizmetler sunmaktadır. Örneğin, DİSK’in kurduğu DİSK-AR araştırma merkezi, çalışma hayatına ilişkin raporlar ve analizler hazırlamaktadır. Sendikalar aynı zamanda sosyal adalet, insan hakları ve demokratikleşme gibi değerleri savunmakta ve ulusal ile uluslararası düzeyde diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyesi olan Hak-İş ve Türk-İş Konfederasyonları, Avrupa’daki sendikalarla dayanışma içerisinde faaliyet göstermektedir (Yıldız, 2024: 23).

Sendikasılaştırma, yalnızca günümüzün değil, geçmişin de önemli bir sorunu olmuştur. Günümüzde bu süreç, daha sistematik ve yoğun bir şekilde uygulanmaktadır (Yıldız, 2024: 23).

Sanayileşmiş ülkelerde, mavi yakalı çalışanların ve kitlesel üretimin öneminin azalması, sendikalaşma oranlarının düşmesine neden olmuştur. İnsan kaynakları yönetiminin ön plana çıkması ve toplu iş sözleşmelerinin kapsamının daralması, sendikal faaliyetleri olumsuz etkilemektedir (Önsal, 2010: 172). Sendikasılaştırma yöntemleri arasında işveren baskıları, ekonomik krizlerin hak kayıplarına bahane edilmesi, işten çıkarmalar, rekabet gerekçeleri, taşeronlaşma, özelleştirmeler, esnek çalışma uygulamaları ve medyanın sermaye yanlısı tutumu gibi unsurlar yer almaktadır (Yıldız, 2024: 23).

Sendikal hareketlere yönelik müdahaleler, özellikle fabrikaların el değiştirmesi sırasında ortaya çıkmaktadır. Sendikalar, üyelerinin işten çıkarılması nedeniyle yetkilerini kaybetmektedir. Özelleştirmeler sonucunda, çalışanlar ya erken emekli edilmekte ya da işlerini kaybetmektedir. Bu durum, sendikaların ciddi üye kayıpları yaşamasına yol açmaktadır (Güven, 2010: 394). Sendikasılaştırma çabaları, işçiler arasında caydırıcı bir etki yaratarak, örgütlenmenin zayıflamasına neden olmaktadır. Taşeron işçilerle yapılan sözleşmelerde, işçilerin sendika üyesi olmamaları şart koşulmakta, bu da sendikal örgütlenmeyi ciddi şekilde engellemektedir. Taşeron işçiler düşük ücretlerle çalışmaya razı olduklarından, sendikalı işçilerin eylemsel gücü zayıflamakta ve toplu pazarlık gücü azalmaktadır (Arıcı, 2002: 9).

Esnek istihdam uygulamaları da sendikasılaştırmının bir diğer biçimidir. Kayıt dışı çalışma, parça başı ücret, çağrı üzerine çalışma, evden çalışma gibi yöntemler, işçilerin sendikal örgütlenme imkanlarını sınırlamaktadır (Güven, 2010: 398). Özellikle geçici işçi çalıştırma uygulamaları, işverenlerin iş yükü arttığında yeni işçi alımı yerine geçici işçi istihdam etmelerine olanak tanımaktadır. Bu durum, sendikal örgütlenme açısından ciddi bir engel teşkil etmektedir (Güven, 2010: 400).

Sendikasılaştırmaya neden olan bir diğer unsur ise işçilerin birlik oluşturmalarını zorlaştıran faktörlerdir. Esnek çalışma modelleri ve ekonomik sistemin etkisiyle, işçilerin bir araya gelmesi daha da zorlaşmıştır. Aynı işyerinde farklı konumlarda çalışan işçilerin, aynı sendikada örgütlenmesi güçleşmektedir. Bazı işverenler, sendikal haklarını kullanmak isteyen işçilere karşı baskı ve şiddet içeren yöntemlere başvurmaktadır. Oysa sendikal örgütlenme, anayasal bir hak ve temel bir insan hakkıdır. Küreselleşen dünyada sermaye nasıl uluslararası bir nitelik kazandıysa, işçi emeğinin de küresel ölçekte örgütlenmesi gerekmektedir (Yıldız, 2024: 24).

Günümüzde toplumsal kalkınmanın önemli bir göstergesi, işçilerin sendikal özgürlüklerine yönelik baskı ve şiddetin önlenmesidir. Sendikaların tarihine bakıldığında, birçok ülkede örgütlenme faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Ancak günümüzde sendikalaşma önündeki engellerin artması, işçi hareketlerinin tamamen ortadan kalkacağı anlamına gelmemektedir. Aksine, bu mücadelelerin devam edeceği açıktır (Yıldız, 2024: 25).

2.1.4.1. İş Hukuku ve Yasal Destek

Sendikalar, üyelerine iş hukuku alanında danışmanlık ve hukuki destek sağlayarak onların haklarını anlamalarına ve korumalarına yardımcı olmaktadır. İşe alım süreçleri, işten çıkarılma durumları, ayrımcılık, tazminat hakları ve izin düzenlemeleri gibi konularda rehberlik ederek üyelerinin karşılaşılabileceği hukuki sorunlara çözüm üretmektedirler.

2.1.4.2. Temsil ve Müzakere

Sendikalar, üyelerini temsilen onların çıkarlarını savunmakta ve çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla işverenlerle veya diğer taraf sendikalarla müzakereler yürütmektedir.

Üyelerinin haklarını korumak ve geliştirmek adına toplu pazarlık süreçlerine katılarak işçi sağlığı, çalışma süreleri, ücret artışları ve iş güvenliği gibi konularda anlaşmalar yapmayı hedeflemektedirler (Yıldız, 2024: 25).

2.1.4.3. Bilgilendirme Toplantıları

Sendikalar, üyelerini çalışma hayatına ilişkin hakları, sendikal faaliyetler, müzakerelerin durumu ve diğer sendikal konular hakkında bilgilendirmek amacıyla düzenli toplantılar organize etmektedir. Bu toplantılar, üyelerin sendikanın yürüttüğü çalışmalardan haberdar olmasını sağlarken, aynı zamanda üyelerin sorularını yöneltmelerine ve görüşlerini paylaşmalarına olanak tanımaktadır (Yıldız, 2024: 25).

2.1.4.4. Eğitim Seminerleri ve Gelişim İmkanları

Sendikalar, üyelerinin bilgi birikimlerini artırmak ve mesleki gelişimlerini desteklemek için çeşitli eğitim seminerleri ve gelişim fırsatları sunmaktadır. Bu kapsamda, iş hukuku, müzakere teknikleri, liderlik becerileri ve iş sağlığı gibi konularda eğitimler düzenlenmektedir. Ayrıca, sektördeki güncel gelişmeler ve iş dünyasındaki eğilimler hakkında bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Bu tür faaliyetlerle üyelerin mesleki becerilerinin artırılması ve kariyerlerinde daha başarılı olmaları hedeflenmektedir (Yıldız, 2024: 25).

2.1.4.5. Sağlık, Sosyal Yardım ve Etkinlikler

Sendikalar, üyelerinin sağlık ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için çeşitli yardımlar sağlamaktadır. Sağlık sigortası, tıbbi destek ve ilaç indirimleri gibi avantajlar sunarak üyelerinin sağlık ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Bunun yanı sıra, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sosyal hizmetler konusunda da destek sunmaktadırlar. Ayrıca, üyeler arasındaki dayanışmayı güçlendirmek amacıyla sosyal etkinlikler düzenlenmektedir. Piknikler, spor etkinlikleri, sanatsal faaliyetler ve aile günleri gibi organizasyonlar, üyelerin bir araya gelerek birlikte vakit geçirmelerine olanak tanımaktadır (Yıldız, 2024: 26).

2.1.4.6. Emeklilik ve Emeklilik Planları

Sendikalar, üyelerinin emeklilik dönemlerini güvence altına almak amacıyla çeşitli emeklilik planları ve fonlar sunmaktadır. Bu tür düzenlemelerle işçilerin emeklilikte karşılaşılabilecekleri finansal zorlukların önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Böylece, üyelerin gelecekteki ekonomik güvenliği artırılmaktadır (Yıldız, 2024: 26).

2.1.4.7. İş Sağlığı ve Güvenliği

Sendikalar, işçilerin iş sağlığı ve güvenliği konularında bilinçlenmesini sağlamak ve bu alandaki riskleri en aza indirmek için çalışmalar yürütmektedir. İş yerindeki tehlikelerin tespit edilmesi, iş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanması ve bu konuda eğitimlerin düzenlenmesi gibi faaliyetlerle, işçilerin güvenli bir ortamda çalışmaları için çaba göstermektedirler (Yıldız, 2024: 26).

2.1.4.8. Hukuki Destek

Sendikalar, üyelerinin iş yerinde karşılaştıkları hukuki sorunlarda onlara destek sağlamaktadır. Haksızlık, ayrımcılık veya diğer hukuki uyuşmazlıklarla karşılaşan işçiler, sendikanın hukuk biriminden yardım alabilmektedir. Sendikalar, üyelerinin haklarını savunmak ve adil bir şekilde hukuki süreçleri takip etmelerini sağlamak adına rehberlik ve temsil hizmeti sunmaktadır. İşçiler, işverenlerle yaşadıkları anlaşmazlıklarda sendikaların sağladığı hukuki destekten yararlanarak haklarını daha etkili bir şekilde savunabilmektedir (Yıldız, 2024: 26).

2.2. Afet Kavramı

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından hazırlanan **Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü**'ne göre afet, "toplumun tamamını veya belirli bir kesimini etkileyen; fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini kesintiye uğratan ya da tamamen durduran; etkilenen toplumun kendi

kapasitesiyle baş edemediği doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylar” olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (UNDRR), afeti, “tehlikeli olayların bir veya daha fazlası sonucunda, topluluk ya da toplumun işleyişinin önemli ölçüde aksaması; bu durumun maruz kalma, savunmasızlık ve kapasite gibi faktörlerle ilişkili olarak insani, ekonomik ve çevresel kayıplara yol açması” şeklinde açıklamaktadır. EM-DAT ise afetleri, “önceden tahmin edilemeyen ve genellikle ani bir şekilde meydana gelen, büyük yıkıma, hasara ve insan acısına neden olan olaylar” olarak tanımlamaktadır. UNDRR’ye göre afet riski, “belirli bir dönemde bir toplum, topluluk ya da sistemin karşı karşıya kalabileceği can kaybı, yaralanma, ekonomik ve fiziksel varlıkların hasar görmesi olasılığı; bu durumun tehlike, maruz kalma, savunmasızlık ve kapasite koşullarına bağlı olarak olasılıksal bir şekilde hesaplanması” şeklinde ifade edilmektedir (Ersavaş Kavanoz, Sağlam Yıldız, Erdem, 2024).

Afet, insanların beklemedikleri bir anda ortaya çıkıp çeşitli olumsuz sonuçlara yol açan olaylar olarak tanımlanabilir. Kadioğlu (2017), afetleri doğal ve insan kaynaklı olmak üzere iki temel kategoriye ayırmıştır. Doğal afetler, tektonik ve meteorolojik kökenli olayları kapsarken; insan kaynaklı afetler, salgınlar ve terör gibi insan eylemleri sonucu meydana gelen olayları içermektedir. Bununla birlikte, bir olayın afet olarak nitelendirilebilmesi için ölüm, yaralanma ya da belirli bir maddi kayıp düzeyinin gerçekleşmesi gibi sonuçların varlığı gerekmektedir (Ergünay, 2008: 3). Afetin büyüklüğü de bu sonuçlar üzerinden değerlendirilmektedir (Erkal ve Değerliuyurt, 2009: 149). Afetler, etkileri itibarıyla başta yaşama hakkı olmak üzere, mülkiyet hakkı, eğitim, sağlık, çevre ve konut hakkı gibi ekonomik ve sosyal hakları doğrudan etkilemektedir (Ceylan ve Şengün, 2023).

Birçok farklı olayın afet kapsamına alınma potansiyeli bulunmaktadır. AFAD, afetleri doğal ve insan kaynaklı olmak üzere iki ana gruba ayırırken, EM-DAT ve UNDRR gibi uluslararası kuruluşlar ise farklı sınıflandırma yaklaşımları benimsemektedir. AFAD’ın sınıflandırmasına göre doğal afetler; şiddetli soğuklar, kuraklık, kıtlık, depremler, seller, su taşkınları, toprak kaymaları ve kaya düşmeleri gibi olayları kapsarken; insan kaynaklı afetler, nükleer, biyolojik ve kimyasal kazalar, taşımacılık kazaları, endüstriyel kazalar, aşırı kalabalık nedeniyle oluşan kazalar, göçmen krizleri ve yerinden edilme gibi durumları içermektedir (Ersavaş Kavanoz, Sağlam Yıldız, Erdem, 2024). EM-DAT ise afetleri jeofiziksel, hidrolojik, meteorolojik, iklimsel, biyolojik ve dünya dışı olaylar gibi başlıklar altında sınıflandırmakta ve her başlık için ayrıntılı bir liste sunmaktadır (doc.emdat.be).

Genel olarak afetler, depremler, çığ, heyelan ve sel gibi ani gelişen olayların yanı sıra, son yıllarda sıklıkla gündeme gelen iklim değişikliği ve küresel ısınmanın etkileriyle birlikte değerlendirilmektedir. İklim değişikliği, aşırı hava olaylarının sıklığını artırarak afetlerin ortaya çıkışını tetiklemektedir (Şahin, 2019). Tuğaç (2019: 996-997), afet risklerini azaltma ve iklim değişikliğine uyum konularını ele aldığı çalışmasında, iklim değişikliğinin kentlerde ısı dalgalanmalarına, kentsel ısı adası etkisine, sel ve taşkınlar, kuraklık, hastalık ve ölümlerin artmasına neden olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, aşırı hava olaylarının kentsel altyapıyı olumsuz etkileyerek, bu alanlara yönelik hizmetlerin sunumunu zorlaştırdığına dikkat çekmektedir. İklim değişikliği, ani sağanaklar, uzun süreli kuraklıklar ve düzensiz hava sistemleri gibi öngörülemeyen sonuçlar yaratarak kentler için ciddi afet riskleri oluşturmaktadır (Gaillard, 2007).

İklim değişikliğinin hem yerel hem de küresel etkilerinin varlığı, bu sorunun yerel ve uluslararası otoriteler arasındaki iş birliğiyle ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, çok düzeyli yönetim anlayışının, iklim değişikliği gibi karmaşık ve çok ölçekli sorunlarla başa çıkmada önemli bir potansiyel taşıdığı değerlendirilmektedir (Termeer vd., 2010). Uluslararası alanda, bütünsel afet yönetimi döngüsünün unsurlarının

iklim değişikliğiyle birlikte ele alınmasına yönelik çalışmalar (Tuğaç, 2019) bu perspektifte değerlendirilebilir.

Afet riskleri, özellikle kentsel alanları ve toplulukları etkileyen bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Kentlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel değişimlere hazırlıklı olması ve bu değişimlere uyum sağlaması, sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahiptir (Galderisi, 2014: 36-37). Bu bağlamda, “dirençlilik” kavramı, afet riskleri ve iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir yaklaşım olarak gündeme gelmiştir. Afete dirençli kentler, bireyleri, toplulukları ve kurumları güçlendirmeye yönelik eylemleri içeren; riskleri azaltma, mevcut ve gelecekteki kırılganlıkları en aza indirme, afet müdahalesi ve kurtarma mekanizmaları oluşturma gibi hedefleri içeren bir yaklaşımla tanımlanmaktadır (Wamsler, 2013; Sezgin Hatipoğlu, 2023).

Dirençlilik anlayışının afet yönetiminde benimsenmesiyle birlikte, yerel yönetimlerin afet müdahalesi konusunda ilk harekete geçebilecek yapılar olması ve yerel toplumların afetlere karşı dirençliliğini etkileyen en önemli aktörlerden biri olarak görülmesi, bu yapıların kapasitelerinin geliştirilmesi gerekliliğini daha sık gündeme getirmektedir (Lee, 2019).

2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Katkıları

Afetler, toplumsal kırılganlıkları artırarak insan hakları ihlallerine zemin hazırlayabilmektedir. Gelir eşitsizlikleri, adaletsiz kaynak dağılımı ve hizmetlere erişimde yaşanan sorunlar, afetzedelerin farklı düzeylerde etkilenmesine ve yardımlara erişim sürecinde adaletsizliklerin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Özellikle etnik ya da dini azınlıklar, göçmenler, engelliler, kadınlar ve çocuklar gibi kırılgan gruplar, afetler sırasında daha yüksek risk altında kalmaktadır. Sosyal dışlanma, bu grupların afet süreçlerinde korunmasız hale gelmesine ve çeşitli hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir. Afetler, bireylerin savunmasızlaştığı, hukuki mekanizmaların işlevselliğini yitirdiği ve toplumsal düzenin bozulduğu ortamlar yaratarak şiddet, cinsel istismar, insan kaçakçılığı ve sömürü gibi insan hakları ihlallerinin artmasına neden olabilmektedir. Özellikle büyük çaplı afetler, insanların evlerini terk etmesine, yerinden edilmesine ve göç etmelerine yol açmaktadır (Bhatt, 2002). Bu tür durumlarda, bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, güvenli bir şekilde yerleştirilmeleri ve insan haklarına saygı gösterilmesi büyük önem taşımaktadır.

Afet dönemlerinde hukuki sistemler genellikle zarar görmekte ya da işlevselliğini kaybetmektedir. Bu durum, bireylerin haklarının korunmasını güçleştirerek hak ihlallerinin artmasına yol açabilmektedir. Bu süreçte, kırılgan grupların ihtiyaçlarının önceliklendirilmesi, ayrımcılığın önlenmesi ve adil bir yardım dağıtımının sağlanması kritik öneme sahiptir. İnsan haklarının korunması ve hak ihlallerinin önlenmesi için hükümetler, sivil toplum kuruluşları (STK’lar), uluslararası kuruluşlar ve toplumun tüm kesimleri arasında etkin bir iş birliği ve koordinasyon gereklidir. STK’lar, toplumun farklı kesimleriyle yakın ilişkiler kurmaları ve devlet bürokrasisinin katı yapısından uzak olmaları nedeniyle, toplum katılımını teşvik etme konusunda kamu kurumlarına kıyasla daha avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Türkiye’de STK’ların doğal afet yönetimi alanındaki gelişimi, özellikle İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II toplantıları ile hız kazanmış ve 1999 Marmara depremlerinin ardından STK’lar bu alanda daha aktif bir rol üstlenmeye başlamışlardır (Duruel, 2023: 6).

Sivil toplum kuruluşları, afet yönetimi ve afetlerle mücadele süreçlerinde önemli katkılar sunmaktadır. Bu kuruluşlar, hükümetler ve uluslararası yardım kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Afet dönemlerinde, müdahale ve kurtarma süreçlerinde kilit bir rol üstlenen STK’lar, aynı zamanda zarar azaltma, hazırlık ve

iyileştirme aşamalarında da oldukça etkili bir şekilde faaliyet göstermektedir (Grogg, 2016). STK'ların afet yönetimindeki temel rollerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Duruel, 2023: 6):

- **Acil Durum Müdahalesi:** Afetlerin hemen ardından STK'lar, temel ihtiyaçların karşılanması ve acil yardım sağlanması amacıyla hızlı bir şekilde harekete geçmektedir. Yiyecek, su, barınma, tıbbi malzeme gibi temel ihtiyaçları sağlayarak afetzedelere destek olmaktadır.
- **Risk Azaltma ve Hazırlık:** STK'lar, toplulukların afetlere karşı hazırlıklı olmalarını sağlamak amacıyla farkındalık kampanyaları düzenlemekte ve eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Afet planlaması ve acil durum tatbikatları gerçekleştirerek toplulukların afetlere karşı daha dirençli hale gelmelerine katkıda bulunmaktadır.
- **Koordinasyon ve Yardım Dağıtımı:** Afet yönetimi süreçlerinde diğer kuruluşlarla iş birliği içinde çalışan STK'lar, yardım dağıtımını etkin bir şekilde organize etmektedir. Hükümetlerle ve diğer insani yardım kuruluşlarıyla koordinasyon sağlayarak ihtiyaç sahiplerine hızlı bir şekilde ulaşmaktadır.
- **Psiko-sosyal Destek:** Afetlerin yarattığı stres ve travma, afetzedelerin ruh sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu bağlamda STK'lar, psikolojik destek hizmetleri sunarak bireylerin afetin olumsuz etkileriyle başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır.
- **Afet Sonrası İyileştirme ve Yeniden Yapılanma:** Afetlerin ardından STK'lar, zarar gören altyapının onarımı, barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve toplulukların normal yaşamlarına dönmelerini desteklemek amacıyla iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları yürütmektedir.
- **Savunuculuk ve Farkındalık:** STK'lar, afetlerin yarattığı sorunları ve ihtiyaçları kamuoyuna duyurarak, hükümetler ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde daha etkili politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Duruel, 2023: 7).

Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü, toplumun afetlere karşı daha dirençli hale gelmesine ve etkili müdahalelerin gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle, STK'lar afet yönetimi süreçlerinde önemli birer paydaş olarak kabul edilmekte ve toplumun refahını koruma noktasında kritik bir görev üstlenmektedir (Duruel, 2023: 7).

2.2.2. Sendikalar Ve Sosyal Sorumluluk

Sendikalar, yalnızca çalışanların haklarını savunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren sosyal sorumluluk projelerinde de yer alır. Afetler söz konusu olduğunda sendikaların rolü şu başlıklar altında özetlenebilir:

- **Afet Öncesi Hazırlık:** Eğitim programları düzenlemek, iş yerlerinde güvenlik standartlarını artırmak ve afetlere karşı farkındalık yaratmak.
- **Afet Anında Müdahale:** Çalışanların güvenliğini sağlamak, acil yardım organizasyonlarına destek vermek ve kaynak temin etmek.
- **Afet Sonrası İyileştirme:** Çalışanların yeniden iş gücüne katılımını desteklemek, psikososyal destek sağlamak ve iş yerlerinin yeniden inşasına katkıda bulunmak.

Kaynak: International Labour Organization (ILO), "Natural Disasters and Decent Work," 2015.

2.3. Uluslararası Alandaki Sendikaların Afetlerdeki Rolü

2.3.1. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletler (BM), insani yardım, sosyal hizmetler ve yardımlar konusunda küresel ölçekte projeler geliştiren ve uygulayan en önemli uluslararası kuruluşlardan biridir.

24 Ekim 1945 tarihinde kurulan BM, dünya barışını ve güvenliğini korumayı, uluslararası düzeyde ekonomik, toplumsal ve kültürel iş birliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir örgüttür. BM, kendisini “adalet ve güvenliği, ekonomik kalkınmayı ve sosyal eşitliği tüm uluslar arasında sağlamayı hedefleyen bir küresel kuruluş” olarak tanımlamaktadır. Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımını evrensel düzeyde yasaklayan ilk antlaşma olan BM Sözleşmesi, BM’nin temelini oluşturmaktadır. BM, doğrudan bir hükümet organı ya da yasa koyucu bir yapı olmamakla birlikte, üye ülkelerin kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olacak politika önerileri ve rehberlik sunmaktadır. Üye devletler, BM’nin politikalarını uygulama zorunluluğunda olmasa da, BM’nin küresel hedefleri ve uluslararası iş birlikleri çerçevesinde bu politikalar genellikle önem kazanmakta ve benimsenmektedir (Altun, 2017: 34).

BM’ye bağlı kuruluşlar, bağışçılar ve sivil toplum örgütleriyle ortaklaşa çalışan BM, afetlere yönelik donanım, destek malzemeleri, iletişim ve ulaşım desteği ile sosyal yardımlar sağlamaktadır. Ekonomik, sosyal ve fiziksel savunmasızlıkların giderek artması, BM’nin bu konulara daha fazla odaklanmasına neden olmuştur. BM, bu artışın nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır (Altun, 2017: 34):

- Fiziksel altyapının yetersizliği,
- Çevresel kaynakların tükenmesi ve kötü yönetimi,
- Yanlış arazi mülkiyeti ve toprak kullanım politikaları,
- Nüfusun afet riski yüksek bölgelerde yoğunlaşması,
- Kronik yoksulluk,
- Sosyal ve ekonomik dışlanma,
- Hızlı kentleşme ve nüfus artışı,
- Yanlış planlama,
- Zayıf idari kontrol mekanizmaları,
- Sivil çatışmalar ve ekonomik geçiş süreçleri.

Bu faktörlerden hareketle, doğal ve insan kaynaklı afetlerde yaşanan kayıpların, kalkınma sorunlarının çözülmemesiyle doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir. Afetler sonucunda ortaya çıkan kayıplar, yoksulluğun köklü sorunlarına yönelik çözüm çabalarını sekteye uğratmakta ve kalkınma temellerini zayıflatmaktadır (Bradley Penuel, 2011: 710).

UNDP’nin temel misyonu, afetler nedeniyle meydana gelen can kayıplarını en aza indirmek ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarını yürütmektir. Bunun yanı sıra, sosyal yardım ve hizmetlerin sağlanmasını desteklemek de UNDP’nin öncelikleri arasındadır. Bu bağlamda UNDP, insani kalkınmayı güçlendirmeyi ve sürdürülebilir hale getirmeyi hedeflemektedir (Cestari, 2002: 34). Afet sonrası, hükümetler genellikle UNDP’den yeniden yapılanma ve iyileştirme süreçlerinde destek talep etmektedir. UNDP, bu süreçlerde insani yardım kuruluşlarıyla iş birliği yaparak zarar tespiti, giderme ve yeniden yapılanma çalışmalarını koordine etmektedir. Ayrıca, çevre tahribatının önlenmesi amacıyla afetlere yol açabilecek durumlara karşı önleyici faaliyetler gerçekleştirmektedir (Nations, 2011: 240).

UNDP’nin çalışmaları, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, bireysel ve toplumsal güvenlik ile politik güvenliğin sağlanmasına odaklanmaktadır. Bu unsurlar, sosyal yardımların yanı sıra, afet sonrası zararları gidermek ve yeniden yapılanma çalışmalarını etkin bir şekilde sürdürmek için kritik bir öneme sahiptir (Collins, 2009: 99).

İnsani kalkınma vizyonuna sahip olan UNDP, yalnızca ekonomik büyüme ya da küçülme gibi göstergelere odaklanmamakta, aynı zamanda toplumun her alanındaki potansiyelini artıracak ve farklı ihtiyaçlara yönelik kalkınma stratejileri geliştirmektedir (Pinkowski, 2008: 486). UNDP’nin genel planlama çerçevesi, afetlere ve krizlere yönelik

önleyici ve zarar azaltıcı çalışmaları kapsamakta ve bu sayede insani kalkınmaya katkı sunmayı hedeflemektedir. Afetlere yönelik kurtarma ve iyileştirme faaliyetlerinin temel amacı, can ve mal kayıplarını en aza indirmek ve sürdürülebilir insani gelişimi sağlamaktır. Bu çalışmalar, UNDP'nin destek verdiği ülke hükümetleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde yürütülmekte ve bu kapsamda eğitim faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir (Altun, 2017: 36).

UNDP'nin afet yardım çalışmaları, öncelikli olarak afet riskinin azaltılmasına odaklanmaktadır. Bu doğrultuda UNDP, afet riskine dair farkındalık oluşturulmasına katkı sağlamakta, insan kaynağı, mali ve teknik destek ile yasal kapasitenin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca, sivil toplumun afet hazırlık süreçlerine katılımını teşvik etmekte ve bu süreçlerde koordinasyon ile iş birliği mekanizmalarını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Penuel, Statler, 2011: 709).

UNDP, afetlerin etkilerini azaltmak ve afet sonrası zararların giderilmesine yönelik çalışmalarda başarılı olabilmek için şu kesimlerle yakın iş birliği yapmayı gerekli görmektedir (Cestari, 2002: 35):

- Uluslararası ve hükümetler arası kuruluşlar,
- Bilimsel araştırma çevreleri,
- Kamu ve özel sektörler,
- Siyasi ve sivil toplum kuruluşları.

UNDP, bu iş birliğinin ancak hükümetlerin desteği ve hedeflerine uyum sağlamasıyla mümkün olabileceği görüşündedir. Bu bağlamda, BM ve hükümetler arasında etkin koordinasyon, güvenilir önlemler, etkili hazırlık süreçleri ve zamanında yardım dağıtımı konularında iş birliği yapılmaktadır. UNDP, bu çerçevede 7 Şubat 2014 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile bir iş birliği protokolü imzalamıştır. Bu protokol, UNDP ile Türkiye arasında afet ve acil durum yönetimi alanında bilgi ve deneyim paylaşımını artırmayı, ulaştırma, iletişim ve teknoloji konularında iş birliğini güçlendirmeyi ve bütünsel afet yönetimi süreçlerini desteklemeyi hedeflemektedir (Altun, 2017: 37).

UNDP, 2012 yılında yayımladığı bir raporda, kriz ve afetlerden etkilenen ülkelerde yürüttüğü faaliyetleri kamuoyuna sunmuştur. Bu rapora göre, UNDP'nin kriz ve afetlere yönelik önleme ve iyileştirme çalışmaları, yerel ve uluslararası ortaklarla iş birliği içinde üç temel aşamada gerçekleştirilmektedir. İlk aşama, "geçim dengeleme" olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamada, afet ya da kriz sonrası toplumun geçimini sağlayacak acil istihdam olanaklarının oluşturulması ve iyileştirme çalışmalarına başlanması hedeflenmektedir. Ayrıca, bu aşamada temel altyapının yeniden inşası, enkaz kaldırma ve zarar azaltma çalışmaları yürütülmektedir. İkinci aşama, "yerel ekonomik iyileştirme ve yeniden bütünleşme" aşamasıdır. Bu süreçte, ekonomik düzen yeniden kurulmaya başlanmakta, iş kurma faaliyetleri başlatılmakta ve özellikle gençler ile kadınların topluma yeniden entegre edilmesi sağlanmaktadır. Üçüncü ve son aşama ise "uzun vadeli iyileştirme ve büyüme" aşamasıdır. Bu aşamada, BM Sermaye Geliştirme Fonu'nun (UNDCF) desteğiyle uzun vadeli yeniden yapılanma ve kalkınma çalışmaları gerçekleştirilmektedir (Altun, 2017: 37).

2.3.2. BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA)

Afetlere yönelik faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar arasında ele alınabilecek bir diğer önemli yapı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) gibi, BM bünyesinde faaliyet gösteren İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA)'dır. OCHA, BM'nin doğal ve insan kaynaklı afetlere yönelik müdahale ve koordinasyon görevlerini üstlenen birimdir. Çalışmalarını yürütürken UNDP, WHO, UNICEF ve WFP gibi BM'ye bağlı kuruluşların

yanı sıra, Kızılay ve Kızılhaç gibi ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleriyle iş birliği içinde hareket etmektedir (William, Gunn, 2013: 167).

1998 yılında kurulan OCHA, BM'nin afet yardım politikalarını belirlemekle sorumludur. Özellikle, hükümetlerin müdahale kapasitesini aşan büyük ölçekli afetlerde devreye girerek, afet yönetim sistemi aracılığıyla yerel ihtiyaçları tespit etmekte, yardım yöntemlerini belirlemekte ve sağlanan kaynakların kullanımını izlemektedir (Smith, 2011: 209). OCHA'nın uluslararası afet müdahalesi ve yardımları konusunda benimsediği temel ilkeler şunlardır (Altun, 2017: 40):

- Yapılan tüm yardımlar, yalnızca afetten etkilenen ülkenin talebi doğrultusunda ve o ülkeye destek sağlayacak şekilde gerçekleştirilmelidir.
- OCHA'nın başındaki Acil Durum İyileştirme Koordinatörü, aynı zamanda BM Genel Sekreteri adına uluslararası yardım ve destek faaliyetlerini koordine etmekle görevlidir.
- Afet yardım operasyonlarında, BM birimleri ve uluslararası kuruluşların iki taraflı yardımları öncelik taşımaktadır.
- Doğal afetler, genellikle çok çeşitli ihtiyaçların bir anda ortaya çıkmasına, altyapının ciddi şekilde zarar görmesine, iletişim kanallarının kesintiye uğramasına ve yerel yönetimlerin müdahale kapasitesinin azalmasına neden olmaktadır. Bu durum, genellikle ulusal ve uluslararası destek taleplerinin artmasına yol açmaktadır. Ayrıca, medyanın bu süreçte uluslararası kaynak ve yardım sağlanmasında önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir.

Afetten etkilenen bir ülke, OCHA'dan yardım talep ettiğinde, OCHA öncelikle afetten etkilenen ülkenin Daimi Koordinatörlüğü ile iletişime geçer. Daimi Koordinatör, afetten etkilenen ülkenin hükümetiyle yakın iş birliği içinde çalışarak, afetin boyutları ve öncelikli ihtiyaçlar hakkında bilgi sağlar. OCHA, durum raporları hazırlayarak afetin genel durumu, yapılan yardımlar ve öncelikli ihtiyaçlar hakkında uluslararası kamuoyunu bilgilendirir (Peter, 2002: 42).

OCHA, afet sonrası saha çalışmalarını BM Afet Değerlendirme ve Koordinasyon (UNDAC) ekipleri aracılığıyla yürütmektedir. Bu ekipler, özel eğitim almış ve PAHO/WHO üyesi ülkelerden seçilmiş uzmanlardan oluşmaktadır. Afetin hemen ardından harekete geçen bu ekipler, PAHO/WHO afet ekipleriyle iş birliği içinde operasyonları koordine etmektedir. Ayrıca, OCHA'nın afetlere yönelik faaliyetlerinde önemli bir rol oynayan bir diğer alt kuruluşu ise Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu (INSARAG)'dır. 1988 yılında Ermenistan Depremi'ne müdahale eden uluslararası arama kurtarma ekiplerinin iş birliğiyle kurulan INSARAG, BM'nin arama kurtarma faaliyetlerini koordine eden bir ağ olarak faaliyet göstermektedir (Altun, 2017: 41).

OCHA, uluslararası yardım ve müdahale faaliyetlerini üç farklı düzeyde koordine etmektedir (Peter, 2002: 42):

- Yardım ve müdahalede bulunan ülkeler ve örgütler arasında ulusal düzeyde,
- Afetten etkilenen ülkenin başkentinde ülke düzeyinde,
- Afet bölgesinde.
- Afet bölgelerinde etkin bir koordinasyon sağlanabilmesi için OCHA, çeşitli araçlar geliştirmiştir. Bu araçlar şunlardır (Altun, 2017: 41):
- Sürekli hazırlık sağlamak amacıyla 24 saat görev sistemi,
- Uluslararası paydaşları bilgilendirmek için hazırlanan durum raporları,
- Belirlenen ihtiyaç ve önceliklere dikkat çekmek amacıyla düzenlenen bağış toplantıları,

- Acil ihtiyaçların karşılanması için sağlanan nakit hibeler,
- Afet yönetim kapasitesi ve askeri imkanlara ilişkin veri tabanı,
- Alan değerlendirmesi ve analiz kapasitesinin hızlı bir şekilde sağlanması için UNDAC ekipleri,
- Afetin çevresel tehditler oluşturması durumunda gerekli önlemleri almak üzere görevlendirilen çevre uzmanları.

OCHA, 2012 yılında 50'den fazla ülkede afetler ve krizler sonrası sosyal yardım ve hizmetleri de kapsayan insani yardım faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Bu faaliyetler, BM'nin diğer kuruluşları, sivil toplum örgütleri, hayır kurumları ve özel sektör gibi yüzlerce ortak organizasyon ile iş birliği içinde yürütülmüştür. Bu kapsamda, toplamda 54 milyon insana ulaşılmış ve 477 milyon dolarlık bir yardım kaynağı kullanılmıştır (Altun, 2017: 42).

2.3.3. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)

Askeri örgütlerin afetlere müdahale süreçleri, genellikle militarizm ideolojisi ile ilişkilendirilse de bu tür müdahaleler farklı gerekçelere dayanmaktadır. Askeri örgütler, insan gücü ve kaynaklar açısından geniş imkanlara sahip olmaları nedeniyle hükümetlere destek sağlayabilecek kapasiteye sahiptir. Hükümetlerin talebi doğrultusunda, askeri personel sivil yetkililere yardım sunabilmektedir (Anderson, 1970: 415).

Askeri örgütlerin afetlere müdahale etmesinin temel nedenlerinden biri güvenlidir. Çünkü birçok büyük çaplı afet, çatışmaların ve şiddetin yoğun olduğu bölgelerde meydana gelmektedir. Bir diğer neden ise devlet yöneticilerinin, askerlerin ulusal ve uluslararası afet müdahalesindeki rolünün artırılmasını istemesidir. Ayrıca, yardım faaliyetlerine katılım, askeri örgütlerin kamuoyu nezdindeki imajını olumlu yönde etkilemektedir. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ise askeri müdahaleler, diğer kuruluşların faaliyetlerine kıyasla daha düşük maliyetle gerçekleştirilebilmektedir. Bunun yanı sıra, büyük çaplı afetlerde yerel yetkililerin genellikle yetersiz kalması, askeri örgütlerin müdahalelerini zorunlu hale getiren bir başka faktördür (Altun, 2017: 44).

Afetler sonrası sosyal yardım ve hizmetlerin sağlanması, insani yardım kuruluşlarının öncelikli görevi olmakla birlikte, bu kuruluşlar afet bölgelerinde güvenliği sağlama bağlamında askeri örgütlerden destek talep edebilmektedir. Ancak askeri örgütlerin, insani yardım kuruluşlarının liderliğini kabul ederek faaliyet göstermesi gerekmektedir (Hofmann ve Hudson, 2009: 30).

Çalışma kapsamında ele alınan NATO, bir askeri örgüt olmasına rağmen barış zamanlarında afetlere müdahale görevini üstlenmektedir. NATO, 4 Nisan 1949'da Washington'da 12 üye ülke tarafından kurulmuştur. BM Şartnamesi'nin bağımsız devletlerin bireysel ve toplu savunma hakkını teyit eden 51. Maddesi'ne dayalı olarak oluşturulan NATO'nun amacı, "Kuzey Atlantik bölgesinde barışçıl ve dostane ilişkileri geliştirmek" olarak tanımlanmıştır. Üye ülkelerin üzerinde bir konuma sahip olan NATO, hükümetler arası bir örgüt niteliğindedir. Afet ve acil durumlar sonrasında NATO, acil yardım faaliyetleri gerçekleştirebilmekte; doktorlar afetzedelere sağlık hizmeti sunabilmekte ve mühendisler yeniden yapılanma çalışmalarında görev alabilmektedir (Medcalf, 2008: 154).

Avrupa-Atlantik Yardım Gücü, yalnızca kendi alanında meydana gelen afetlere müdahale etmekle kalmayıp, afet öncesi planlama ve afet sonrası analiz süreçlerinde bilgi paylaşımını sağlamaktadır. Ayrıca, uluslararası afet yardım çalışmalarında iş birliğinin önemini vurgulayarak afet bölgelerinde koordinasyonu teşvik etmektedir (Altun, 2017: 44).

NATO, herhangi bir afet müdahalesinde, yardım faaliyetlerinde BM'nin özellikle OCHA'nın ve afetten etkilenen ülkenin yetkili makamlarının liderliğini kabul etmektedir. NATO bünyesinde oluşturulan Avrupa-Atlantik Afet Yardımı Eşgüdüm Merkezi

(EADRCC), krizlere müdahalede ittifakın temel mekanizmasıdır. Bu merkez, 26 müttefik ülke ve 20 ortak ülkeyi kapsamakta olup, gerektiğinde OCHA irtibat görevlisi ile bilgi alışverişi yapmaktadır (Jochems, 2017).

2.3.4. Uluslararası Sendikalar ve Afet Yönetimi

Uluslararası sendikalar, afet yönetimi süreçlerinde önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) gibi kuruluşlar, afetlerde çalışanların haklarını korumak ve mağduriyetlerini gidermek amacıyla çeşitli politikalar geliştirmektedir.

- **Eğitim ve Farkındalık Çalışmaları:** ILO, iş yerlerinde afet güvenliği standartları belirleyerek çalışanların korunmasını amaçlayan projeler yürütmektedir (ILO, 2015).

- **Uluslararası Dayanışma:** Doğal afetler sonrasında uluslararası sendikalar, mağdur ülkelerdeki işçi sendikalarına maddi ve manevi destek sağlamaktadır. Örneğin, 2010 Haiti depreminde uluslararası sendikalar güçlü bir dayanışma örneği sergilemiştir (Global Unions, 2010).

- **Standartların Geliştirilmesi:** Uluslararası sendikalar, afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde işçi haklarının korunması ve iş sağlığı standartlarının iyileştirilmesi için hükümetlere baskı yapmaktadır (ILO, 2015).

2.4. Türkiye'deki Sendikaların Afetlerdeki Rolü

Türkiye, coğrafi konumu ve yapısı nedeniyle deprem, sel gibi doğal afetlerle sıkça karşılaşan bir ülkedir. Bu durum, Türkiye'deki sendikaların afet yönetimi süreçlerinde daha etkin bir rol üstlenmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak, sendikaların bu alandaki faaliyetleri sınırlı düzeyde kalmakta ve geliştirilmesi gereken pek çok alan bulunmaktadır.

2.4.1. Afet Öncesi Hazırlık Çalışmaları

Türkiye'deki sendikalar, afet bilincini artırmak için eğitim programları düzenlemekte ve iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanmasını teşvik etmektedir. Örneğin:

- **DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu):** İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenleyerek afetlere hazırlık konusunda farkındalık yaratmaktadır (DİSK, 2020).

- **TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu):** Çalışanların afetlere karşı korunması için iş yerlerinde güvenlik önlemlerinin artırılmasını talep etmektedir (TÜRK-İŞ, 2021).

2.4.2. Afet Anında Müdahale

Afet sırasında sendikalar, üyelerinin güvenliğini sağlamak ve acil ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Örneğin:

- **Barınma ve Gıda Desteği:** Sendikalar, deprem veya sel gibi afetlerde barınma, gıda ve sağlık hizmetlerine erişim sağlamak için yardım kampanyaları düzenlemektedir.

- **Gönüllü Destek Ekipleri:** Afet bölgelerine gönüllü ekipler göndererek kurtarma çalışmalarına destek olmaktadır (KESK, 2020).

2.4.3. Afet Sonrası İyileştirme

Afet sonrası süreçte sendikalar, çalışanların yeniden iş gücüne katılımını desteklemek ve psikososyal destek sağlamak için çalışmalar yürütmektedir. Örneğin:

- **KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu):** Afet sonrası travma yaşayan çalışanlara psikolojik destek sağlamak için uzman ekiplerle iş birliği yapmaktadır (KESK, 2020).

- Çalışma ortamlarının yeniden inşası ve iş güvencesinin sağlanması için hükümetle müzakereler yürütmektedirler.

2.4.3. Sendikaların Karşılaştığı Zorluklar

Sendikaların afet süreçlerindeki etkinliğini artırmak için bazı zorlukların aşılması gerekmektedir:

- **Kaynak Eksikliği:** Maddi ve lojistik kaynakların yetersizliği, sendikaların afetlere müdahale kapasitesini sınırlandırmaktadır (TÜRK-İŞ, 2021).
- **Koordinasyon Eksikliği:** Afet yönetiminde sendikalar, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında etkili bir koordinasyon mekanizmasının olmaması müdahale süreçlerini zorlaştırmaktadır (ILO, 2015).
- **Farkındalık Eksikliği:** Afet bilincinin yeterince yaygın olmaması, sendikaların eğitim ve hazırlık çalışmalarını sınırlandırmaktadır (DİSK, 2020).

2.4.4. Çözüm Önerileri

Sendikaların afet süreçlerindeki rollerini güçlendirmek için şu adımlar atılabilir:

- **Eğitim ve Farkındalık Çalışmalarının Artırılması:** Çalışanların afetlere karşı bilinçlendirilmesi için düzenli eğitim programları düzenlenmelidir.
- **Ulusal ve Uluslararası İş Birliği:** Türkiye'deki sendikalar, uluslararası sendikalarla iş birliği yaparak bilgi ve deneyim paylaşımını artırabilir.
- **Kaynakların Güçlendirilmesi:** Sendikaların afet yönetimi süreçlerinde daha etkin rol alabilmesi için maddi ve lojistik kaynaklar artırılmalıdır.
- **Koordinasyon Mekanizmalarının Geliştirilmesi:** Devlet, sendikalar ve sivil toplum kuruluşları arasında etkili bir koordinasyon sağlanmalıdır.

3. SONUÇ

Tarih boyunca pek çok afetle karşılaşan ve bu süreçlerde önemli deneyimler kazanan insanlık, afetlere müdahale konusunda uluslararası dayanışmanın ve bütüncül bir yaklaşımın önemini kavramıştır. Afetlerin türleri farklılık gösterse de ortaya çıkardıkları etkiler genellikle benzerlik göstermektedir. Bu doğrultuda, ister doğal ister insan kaynaklı olsun, tüm afet türlerine yönelik olarak afet öncesi, afet anı ve afet sonrası süreçleri kapsayan bütüncül bir müdahale yaklaşımı gereklidir. Bu kapsamlı müdahale sürecinde sosyal yardımlar ve hizmetler önemli bir yer tutmaktadır. Bu yardımların etkin bir şekilde yürütülmesinde ise uluslararası kuruluşların oynadığı rol oldukça büyüktür.

Afetlerin fiziksel, ekonomik, sosyal ve psikolojik etkileri, toplumların öncelikli olarak çözmesi gereken temel sorunlar arasında yer almaktadır. Afetlerin zararlarını en aza indirmek amacıyla her toplum, coğrafi koşulları, geçmiş deneyimleri ve sosyo-kültürel yapıları doğrultusunda farklı afet yönetim sistemleri geliştirmiştir. Ancak küreselleşmeyle birlikte, afetlere müdahale anlayışı ve yönetim sistemleri ortak bir zemine doğru evrilmektedir. Bununla birlikte, afetlere müdahaleler artık yalnızca ulusal bir mesele olarak değil, aynı zamanda uluslararası bir sorun olarak da değerlendirilmektedir.

Afetler, toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını derinden sarsan, çalışma hayatını olumsuz etkileyen ve işçi haklarını tehdit eden olaylardır. Bu bağlamda sendikalar, yalnızca çalışanların haklarını savunan yapılar olarak değil, aynı zamanda kriz dönemlerinde toplumsal dayanışmayı güçlendiren, iş güvenliğini sağlayan ve afet yönetiminde aktif rol oynayan önemli aktörler olarak öne çıkmaktadır. Hem uluslararası düzeyde hem de Türkiye özelinde yapılan incelemeler, sendikaların afet öncesi hazırlık, afet sırasındaki müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinde çok yönlü görevler üstlendiğini ortaya koymaktadır. Ancak sendikaların bu süreçlerde karşılaştığı yapısal ve kurumsal zorluklar, görevlerini tam anlamıyla yerine getirmelerini engelleyebilmektedir.

Uluslararası düzeyde, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) ve Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) gibi kuruluşlar, sendikaların afet yönetimi süreçlerindeki rollerini güçlendirmek amacıyla küresel standartlar ve politikalar geliştirmektedir. Bu kuruluşlar, iş sağlığı ve güvenliği standartlarının oluşturulması, afet sonrası işçi haklarının korunması ve yeniden yapılanma süreçlerinde işçilerin haklarının gözetilmesi gibi kritik alanlara katkı sağlamaktadır. Özellikle doğal afetlerin sık yaşandığı ülkelerde, uluslararası sendikaların dayanışma kampanyaları ve afet bölgelerine sağladıkları maddi ve manevi destek, işçilerin krizlerden daha az zarar görmesine olanak tanımaktadır. Ancak uluslararası düzeyde sendikaların karşılaştığı en büyük sorunlar arasında, küresel ölçekte yeterli koordinasyonun sağlanamaması ve kaynak yetersizliği yer almaktadır. Bu durum, sendikaların afetlere müdahale kapasitelerini sınırlamakta ve daha geniş bir etki yaratmalarını engellemektedir.

Türkiye'ye bakıldığında, sendikaların afet yönetimindeki rolü, ülkenin coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısı göz önüne alındığında daha da önemli bir hale gelmektedir. Türkiye, deprem, sel ve diğer doğal afetlere karşı yüksek risk taşıyan bir ülkedir ve bu durum sendikaların sorumluluklarını artırmaktadır. DİSK, TÜRK-İŞ ve KESK gibi büyük sendikal konfederasyonlar, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerinde çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Özellikle iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği standartlarının geliştirilmesi, afetlere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi ve afet sonrası işçilerin haklarının korunması gibi faaliyetler, Türkiye'deki sendikaların temel öncelikleri arasında yer almaktadır. Ancak Türkiye'de sendikaların afet yönetimindeki etkinliği, kaynak yetersizliği, kurumsal kapasite eksiklikleri ve devlet ile sendikalar arasındaki koordinasyon sorunları nedeniyle sınırlı kalmaktadır.

Sendikaların afet yönetimindeki etkinliğini artırmak için hem ulusal hem de uluslararası düzeyde stratejik adımlar atılması gerekmektedir. İlk olarak, sendikaların afet yönetimi konusundaki farkındalığı artırılmalı ve bu alanda daha fazla eğitim ve kapasite geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca, sendikaların maddi ve lojistik kaynakları güçlendirilerek afetlere daha hızlı ve etkili müdahale etmeleri sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra, devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve sendikalar arasında daha güçlü bir koordinasyon mekanizması oluşturularak afet yönetiminde iş birliği artırılmalıdır. Uluslararası düzeyde ise, sendikalar arasında bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik eden platformlar oluşturulmalı ve afetlere karşı küresel dayanışma ağı güçlendirilmelidir.

Sendikalar, afetlerin çalışma hayatı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada ve işçi haklarını korumada hayati bir role sahiptir. Ancak bu rolün daha etkili bir şekilde yerine getirilebilmesi için sendikaların kurumsal kapasitelerinin artırılması, devlet ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin güçlendirilmesi ve afet yönetimi süreçlerine daha sistematik bir şekilde entegre edilmeleri gerekmektedir. Afetlerin sıklığının ve etkilerinin giderek arttığı günümüzde, sendikaların bu alandaki rollerini güçlendirmek, hem çalışma hayatının sürdürülebilirliği hem de toplumsal dayanışmanın artırılması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası düzeyde sendikaların afet yönetimindeki rollerine yönelik araştırmalar, politikalar ve uygulamalar daha fazla desteklenmelidir.

REFERENCES

- Akyiğit, E. (2007). *İş Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Altun, F. (2017). Uluslararası Kuruluşların Afetlere Yönelik Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Faaliyetlerinin İncelenmesi, *Journal of Social Work*, Vol:1, Issue:1, 32-54.
- Andrew, E. (2009). *Collins, Disaster and Development*, USA, Routledge Pub. p. 99.

- Arıcı, G. (vd.) (2002). *İşçi Hareketi Üzerine Yazılar*. İstanbul: Kaldıraç Yayınevi.
- As, İ. (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İşveren Sendikacılığı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydoğanoglu, E. (2010). *İşçi Sınıfı Tarihi: Kısa Bir Özet*. İstanbul: Tarem Yayınları.
- Baydar, H. İ. (2011). *Türkiye’de Yol İşçileri: Kamuda Çalışan Yol İşçilerinin Sosyokültürel Kimliği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Benli, A. (1997). *1980 Sonrası Türk Sendikacılığı, Değişim ve Yeni Arayışlar*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE), İstanbul.
- Bhatt, R. M. (2002). *Corporate Social Responsibility And Natural Disaster Reduction: Local Overview Of Gujarat*. London, UK: Global Research Managed by Benfield Greig Hazard Research Centre, University College.
- Bradley Penuel, K. and Matt, (2011). *Encyclopedia of Disaster Relief*, Volume 2, London, UK, Sage Pub., p. 710.
- Ceylan, M. E. Şengün, H. (2023). *Afet, Mevzuat ve Hukuksal Boyut, Hayriye Şengün, Özgür Önder ve Murat Yaman (Der), Afet Yönetimi ve Politikaları*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Çaltak, U. (2019). *Eğitim Politikalarına Etkisi Açısından Almanya’da Ve Türkiye’de Eğitim Sendikacılığı*. Yüksek Lisans Tezi. Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- DİSK. (2020). *Afetlerde İşçi Sendikalarının Rolü*. İstanbul: DİSK Yayınları.
- Duran, B. (2020). *2000’Lİ Yıllarda Eğitim Sendikacılığının Değişimi: Eğitim-Bir-Sen Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duruel, M. (2023). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Rolü: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği*, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Cilt. 9 (2) 1-17.
- Ekin, N. (1994). *Endüstri İlişkileri*, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım.
- Ergünay, O. (2008). *Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır?*, İstanbul Depremi Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı, (İstanbul): 97–108.
- Erkal, T. Değerliyurt, M. (2009), *Türkiye’de Afet Yönetimi*, *Eastern Geographical Review*, 22, s. 147-164.
- Ersavaş Kavanoz, S. Sağlam Yıldız, H. Erdem, N. (2024). *Afet Yönetiminde Kent Yönetimlerinin Uluslararası İlişkilerinin Yeri: Türkiye Büyükşehir Belediyeleri Örneği*, *Araştırma Makalesi*, memleket Siyaset Yönetim (MSY), Cilt 19, Sayı 43, Aralık 2024, 393-424.
- Gaillard, Jean-Christophe (2007), “Resilience of Traditional Societies in Facing Natural Hazards”, *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 16 (4), s. 522-544.
- Galderisi, A. (2014). *Urban Resilience: A Framework for Empowering Cities in Face of Heterogeneous Risk Factors*, *AZ ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 11 (1), s. 36–58.
- Global Unions. (2010). *Haiti Earthquake Relief Efforts Report*.
- Grogg, R. S. (2016). *NGO Collaboration in Natural Disaster Response Efforts- A comparative Case Study Of Earthquakes In Asia*, Senior Honors Projects, current: 1-51.

- Günpay, O.G. (2020). *Bütünleşik Afet Yönetiminde Gönüllü Çalışmalar Ve Güvenlik*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Güven, A. M. (2010). 12. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Bildiriler Kitabı*, Türk-İş Yayınları, 388-410.
- Hofmann, Charles-Antoine and Laura Hudson (2009). Military Responses to Natural Disasters: Last Resort or Inevitable Trend, *Humanitarian Exchange Magazine*, September 44, p. 29- 31.
- International Labour Organization (ILO). (2015). *Natural Disasters and Decent Work*. Geneva: ILO Publications.
- Işıklı, A. (2005). *Sendikacılık ve Siyaset*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Jochems, M. (2017). NATO's Growing Humanitarian Role, (Çevrimiçi) <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/english/art4.html>.
- K. Bradley Penuel and Matt Statler, Encyclopedia of Disaster Relief, Volume 2, London, UK, Sage Pub., 2011, p. 709.
- Kadioğlu, M. (2017), *Afet Yönetimi: Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*, (Marmara Belediyeler Birliği: Kültür Yayınları).
- KESK. (2020). *Afet Yönetimi ve Sendikal Dayanışma Raporu*. Ankara: KESK Yayınları.
- Koç, Y. (2003). *Türkiye İşçi Sınıfı Ve Sendikacılık Hareketi*. İstanbul: Analiz Basım Yayın.
- Lee, D. W. (2019). Local Government's Disaster Management Capacity and Disaster Resilience, *Local Government Studies*, 45 (6), s. 803-826.
- Mahiroğulları, A. (2005). *Cumhuriyetten Günümüze Türkiye 'de İşçi Sendikacılığı*. İstanbul: Kitabevi.
- Medcalf, J. (2008). Going Global Or Going Nowhere?: NATO's Role in Contemporary International Security, Germany, Peter Lang Pub., p. 154.
- Önsal, N. (2010). *Endüstri İlişkileri Notları*. Ankara: Türk-İş Yayınları.
- Peter, T. (2002). Acil Durum Yönetimine OCHA-INSARAG Açısından Bakış, *Uluslararası Acil Durum Yönetimi Sempozyumu*, Ankara, T.C. Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü Yay., s. 39-46.
- Pinkowski, J. (2008). *Disaster Management Handbook*, New York, USA, CRC Press, p. 486.
- Sezgin Hatipoğlu, S. (2023). *Kentsel dirençlilik Bağlamında Türkiye'de Belediye Birliklerinin Rolü: Türkiye Belediyeler Birliği*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Smith, G. (2011). Planning for Post-Disaster Recovery: A Review of the United States Disaster Assistance Framework, USA, Peri Pub., p. 209.
- Şahin, Ş. (2019), Türkiye'de Afet Yönetimi ve 2023 Hedefleri, *Turkish Journal of Earthquake Research*, 1 (2), s. 180-196.
- Şenkal, A. (1999). *Sendikasıız Endüstri İlişkileri (Genel Olarak Dünyada ve Türkiye'de)*, Ankara, Kamu-İş Yayınları.
- Talas, C. (2009). *Toplumsal Politika (Giriş)*, Ankara, İmge Kitabevi.
- Termeer, Catrien J. A. M., Art Dewulf, Maartje van Lieshout (2010). Disentangling Scale Approaches in Governance Research: Comparing Monocentric, Multilevel, And Adaptive Governance, *Ecology and Society*, 15 (4), s. 29.
- Tuğaç, Ç. (2019) Kentsel Dirençlilik Perspektifinden Yerel Yönetimlerin Görevleri ve Sorumlulukları, *İdealkent*, 28 (10), s. 984-1019.

- Turan, K. (1979). *Milletlerarası Sendikal Hareketler*, Ankara, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Kalite Matbaası.
- Turner, L. (2002). *ABD’de Sendikal Hareketin Yenilenmesi: İşletme Sendikacılığından Toplumsal Hareket Sendikacılığına*. ABD’de Sendikal Hareket: Dünya Sendikal Hareketi Dosyası 5, 78, 1119.
- TÜRK-İŞ. (2021). *Doğal Afetlerde Çalışma Hayatı ve Sendikaların Sorumlulukları*. Ankara: TÜRK-İŞ Yayınları.
- Uçkan, B. Kağmcıoğlu, D. (2004). Endüstri İlişkileri, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayın No:1573, Açıköğretim Fakültesi Yayın, No:829.
- United Nations, (2011). *Basic Facst about United Nations*, New York, United Nations Pub. p. 240.
- Wamsler, C. (2008). Achieving Urban Resilience: Understanding and Tackling Disasters From a Local Perspective, *Urban Design and Planning*, 161 (4), s. 163-172.
- William, A.A. (1970). Military Organizations in Natural Disasters: Established and Emergent Norms, *American Behavioral Scientist*, V. 13, p. 415.
- William, S. Gunn, A. (2013). Dictionary of Disaster Medicine and Humanitarian Relief, New York, Springer Pub., p. 167.
- Witsschi-Cestari, A. (2002). Acil Durum Yönetimine UNDP Açısından Bakış, *Uluslararası Acil Durum Yönetimi Sempozyumu*, Ankara, T.C. Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü Yay., s. 31-36.
- Yaraşır, V. (2004). *Uluslararası İşçi Hareketleri*. İstanbul: Akyüz Yayın.
- Yıldız, A. (2024). *Sendika Üyesi İşçilerin Hizmet Kalitesine Yönelik Algısı Çerçevesinde Sosyal Sendikacılık: Türk Metal Sendikası Örneği*, Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.